

Magyarországon őshonos a som

A HÚSOS SOM A SOMFÉLÉK CSALÁDJÁBA TARTOZÓ, FŐKÉPP EURÓPA KÖZÉPSŐ ÉS DÉLI RÉSZÉN, ÍGY A KÁRPÁT-MEDENCÉBEN IS ELTERJEDT VADGYÜMÖLCS. MAGYARORSZÁGON AZ ERDŐK CSERJESZINTJÉBEN A SZÁRAZSÁGOT IS ELVISELI, NAGYON NAGY A TŰRŐKÉPESSÉGE, IGEN HOSZSZÚ ÉLETŰ BOKOR VAGY KIS FA. TÖBB ORSZÁGBAN IS NEMESÍTETTEK SOMFAJTÁKAT, KÖZÜLÜK MUTATUNK BE NÉHÁNYAT.

PALESITS ZSOLT

Ez a régen ismert és elterjedt növény Magyarországon szinte ismeretlen gyümölcsnek számít, főképpen a városi, nem természetjáró embereknek. Nem szeretnék túlzásokba esni, de úgy gondolom, hogy a banán, narancs, kiwi ismeretebb, mint az őshonos som! Pedig a húsos som (*Cornus mas*) a sokrétű „szupernövények” sorát gazdagítja. Gyümölcs, gyógy- és dísnövény is egyben. Korai virágzása miatt nagyon kedvelt a

méhek körében is. Egy Kecskemét melletti gyümölcsstermesztő a gyümölcsöse szélére több száz somot ültetett ki, hogy nagyon korán odacsábítsa a méheket. Gyümölcséből mártásokat, lekvárt, gyümölcsbort, kompótot és díjnyertes pálinkát is készíthetünk, egyedi ízvilággal és illatanyagokkal. Savanykás gyümölcse sok C-vitamint, cukrot, almasavat és sajátos illat- és zamatanyagokat tartalmaz.

Magyarországon minden körülmény megfelelő a som termesztéséhez, mind a talaj, mind az éghajlati adottságok. Sőt, jelenleg a szaporítóanyag is beszerezhető. A húsos som elviseli a szárazságot, de öntözött körülmények között

Vadon termő húsos som bokor

nagy mennyiséget is le tud adni, jó minőséggel párosítva. Fiatal növényként bojtos, sekélyen elhelyezkedő gyökérzete van, ezért fontos a kezdeti években is az öntözése. Termő korba lépve rengeteg virágot képes hozni, ezért a termőfelületet metszéssel szabályozni kell! A növény maga inkább családi, vagy kis gazdaságokba ajánlható, ugyanis 3-4 héten át érik, éretten lepotyog a bokorról, fáról, tehát 2-3 naponta össze kell szedni az érett gyümölcsöt. A húsos somnak nincs még ismert veszélyes kórokozója és kártevője a termesztésben. Persze, ha elterjed nagyobb mennyiségben, megjelenhetnek a jelentősebb károsítók. Jelenleg biotermesztésben is termesztendő. Lassan nő, de a 3-4. évben már termőre fordul. Ajánlott tenyészterülete 5 x 3 méter.

Termesztésben lévő fajták

Noha Magyarországon is itt van az Európában ismert fajták nagy része, termesztésben 6-7 fajta fut jelenleg. Hogy megismerjük a különböző

ígéretes fajtákat, érdemes több évig vizsgálni, nézegetni azokat. Minden év más, ezért előjöhethet egy-egy fajta pozitív tulajdonsága, ami érdemesé teszi a bevezetését a termesztésbe.

Devín

A magyar kertészeti oktatásban megismertettük a vadon található somokból Szlovákiában szelektált két fajtát, a *Titus*-t és a *Devín*-t, valamint az osztrák *Jolico* fajtát. A két szlovákiai fajta jelenleg nincs termesztésben, kisebb gyümölcsméretük és kedvezőtlen mag-gyümölcshús arányuk miatt. Bár autópálya fásítására kiválóak lennének, de a magyar erdészeti szaporítóanyagok,

Jolico

Kazanlak

úgy mint a húsos som magonc, jóval olcsóbban beszerezhető, így ha felmerül a zöldítéséknél a húsos som, általában a vevők anyagi megfontolásból ezt választják.

A jelenleg szaporított somok közül a legjobb, legismertebb a *Kazanlak* és a *Jolico*. A *Kazanlak* szinte minden paraméterében a legjobbak között van, a *Jolico* pedig a legismertebb fajta, alighanem a jó osztrák marketing miatt. A fajták közötti fenológiai adatokat a Nébih Pölöskei telepén történő, 2018–2019. évi megfigyelések alapján közlöm.

A *Jolico* nagy gyümölcsű, osztrák hússos-som-fajta, gyümölcse 24-30 mm hosszú, 13-20 mm széles. Gyümölcstömege 5,6 g (a vad húsos somok 2 g súlyúak). Cukortartalma 14%, 400-550 ppm C-vitamint tartalmaz, kicsit édesebb a vad somok gyümölcseinél. Bokra növekedési erélye közepes. Érése elhúzódó, többségében szeptemberi. Március 8-14. között kezd virágoz-

ni, éréskezdeté augusztus 10-12. körül esedékes, és szeptember 12-23. közt lehet szedni az utolsó terméseket.

A *Kazanlak* nagy gyümölcsű, bolgár som. Körte alakú gyümölcse akár 35 mm hosszú is lehet. Augusztusban hosszan érnek a bogyói. Íze savanykás, rovarkártevők nem, vagy csak nagyon ritkán károsítják. Termesztésben kis faként nevelhető, teljes magassága 4 m lesz. Mint minden som, szereti a humuszban gazdag, agyagos, kiegyensúlyozott tápanyag- és vízgazdálkodású talajokat.

Virágzása március 8-14. között kezdődik, július 18-30-tól augusztus 18-22-ig érik.

Több sárga gyümölcsű fajta ismert, de jelenleg a természetben a *Lutea* található meg. A fajták között kitűnik a sárga színe mellett a koraiságával és a hihetetlenül jó ízével. Talán a legédesebb som a természetben lévő fajták közül! Dekoratív a termés, más piros fajták mellé

Lutea és Kazanlak termései

dísznek is tehető. Gyümölcsmérete kisebb, mint a *Jolico* és a *Kazanlak*, de a vad fajtáknál jóval nagyobb. Fánkenti hozama is a legjobbak közé sorolja. Virágzás kezdete március 11-12., éréskezdeté július 22-24., szedése augusztus 20-26. közt zárulhat.

A *Pancharevo* nagy méretű, hosszúkás hordó alakú, igen jó ízű, piros termésű bolgár som. Még nem elég ismert, de a jövő egyik nagy fajtája lehet. Kései virágzású, nagy termésbiztonságú, és segíthet a vele egy időben érő *Kazanlak* megporzásában. Virágzás kezdete március 16-17., érése pedig július 10-12., körül kezdődik és szeptember 12-23-ig tart.

Ugyancsak bolgár fajta a *Shan*: későn virágzik, megbízható, kis növekedési erélyű („féltörpe”) som. Nagy, vagy igen nagy, hordó, majdnem gömb alakú termései vannak. Virágzása március

Pancharevo

Shan

Shumen

14-28. között kezdődik, július 20-tól augusztus közepéig érik.

A *Shumen* termése a *Pancharevo*hoz hasonló, érése viszont szinte a *Jolico*éval megegyező. A *Jolico*-ültetvényekben a porzást segítő, ültetésre javasolt! Virágozni március 11-20. között kezd, érése augusztus 6-8. körül kezdődik és szeptember 5-9-ig tart.

Fehér tarka levelű díszváltozat

Összefoglalva, választékbővítésre minden kertbe ajánlom ezt a nemesített vadgyümölcsöt, mivel a gyümölcs beltartalma mellett, nem utolsó a díszértéke sem. Február végén, március elején rikító sárga virágaival díszít, majd ősszel, gyönyörűen színeződő leveleivel újra a kert díszé lesz. Vegyszerhasználat nélkül termeszthető.